

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כה.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה לה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת

ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

ליקוטי

לז לח למ

מוהר"ן תנינא

כה.

הוא רק מה שהוא מקיין ומעורר בזה תמונתו ית' בחי' צלם דמות תבניתו כנ"ל :

וזהו ממתים ירך ה' וכו' כי יש שהם מתים מיתה טבעיית שהם נולדים בליחות שרשיית ושאר דברים כאלו שעל ידם ראוי להם לחיות מספר שנים כאלו והם מתקיימים וחיים כל אותן השנים עד שנפסק ונכלה ליהותם [א] והיותם והם מתים מחלד וזהו בחי' **ממתים מחלד** : ויש שהש"י גזור עליהם מיתה קודם זמנם בשביל עונש וזהו **ממתים ירך ה' וכו'** ואלו ראוי להם עוה"ב מאחר שמתו קודם זמנם. אבל המתים מחלד הם בחי' בני עולם הזה שאין להם עולם הבא כי הם חיים וקיימים בעוה"ז בלי שום עונש עד שמתים מחלד כנ"ל. ודוד המע"ה אמר שמכ' הכתות הנ"ל דהיינו בני עוה"ז ובני עוה"ב וזהו **ממתים ירך ה' ממתים מחלד** היינו מן המתים ע"י ה' ויש להם עוה"ב ומן המתים מחלד דהיינו בני עוה"ז וזהו **חלקם בחיים וצפונך**. היינו ב' הכתות כנ"ל ששניהם בחי' **תמלא בטנם** היינו מילוי בטן בעוה"ז או בעוה"ב כנ"ל. וזהו **ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם** כנ"ל. וגם מי שבחר בעוה"ב ורוצה להשאיר זכותו לבניו גם זה בחי' **ישבעו בנים והניחו וכו'**. אבל אני בוחר לעצמי מב' הכתות הנ"ל **בצדק אחזה פניך** שעם כל הצדקות שלי אזכה לחיות **פני ה' / אשבעה בהקנין תמונתך** כנ"ל : ועכ"ז טוב מאוד אפי' מי שעובד בשביל עוה"ב. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו כמובא [א] שאין לאדם לקבל כל שכרו רק ישאיר מזכותו לבניו אחריו : רק שהצדיקים השלימים אוהבי ה' באמת כגון דוד וכיוצא אין בוחרים בכל זה כלל ואין רוצים לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם רק למלאות רצונו ית' וכנ"ל :

לח [א] לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן ולפעמים להיפך. דהיינו שלפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים ולפעמים התלמידים באים אצלו. ודע שזאת הבחינה היא גדולה, דהיינו כשהגדול נוסע להקטן זאת הבחי' היא גדולה ביותר. כי זה פשוט שהקטן צריך לבא להגדול כי הוא צריך לקבל ממנו. אך לפעמים אורו של הגדול הוא גדול מאד מאד עד שא"א להקטן לקבל מן הגדול במקומו מחמת ריבוי האור הגדול מאד. ע"כ מוכרח הגדול להוריד ולהכניע עצמו אצל הקטן ולילך אליו כדי שע"י יתמעט ויתגשם האור קצת כדי שיוכל הקטן לקבלו נמצא כשהגדול צריך לילך להקטן זהו מגדול עוצם מעלתו מאד כנ"ל [א]. ומשה רבינו ע"ה ה' גדול כמעלה כ"כ עד שאפי' לפני גדולים ה' צריך להקטין עצמו ולהראות הכנעה נגדם כ"ש (כמדבר יב) **והאיש משה עניו מאד מכל האדם וכו'**, היינו אע"פ שגם הם היו גדולים מאד כגון יהושע ואהרן עכ"ז היה משרע"ה כמעלה גדולה ועצומה מאד עד שהוכרח להקטין עצמו ולהכניע עצמו נגדם כדי שיוכלו לקבל אורו כנ"ל. וזה בחי' (מגילה לא) ככל מקום שאתה

מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו [א], שבכל מקום שיש גדלות ביותר שם צריך ענוה וקטנות כדי שיוכלו לקבל האור כנ"ל. והנה כשהקטן בא לפני הגדול כדי לקבל ממנו ואזי הגדול מאיר בו ועיקר הדבר לעשות ממוהין דקטנות מוהין דגדלות דהיינו להאיר בהקטן להגדיל דעתו שיתגדל מקטנותו ויהי נעשה גדול דהיינו שיבא למוהין דגדלות וזהו בחי' המתקה. ולפעמים מאיר בו ע"י הארת פנים ונחמות שמואיר לו פניו בפנים שוחקות אנפין נהירין. ולפעמים אינו יכול לקבל ע"י והוא בבחי' אע"א דלא דליק מבטשין לי' [א] שצריך להאיר בו ע"י יסורין שצריך לייסרו ולבזותו כדי לבטל אותו שיוכל לקבל. ודע כי אע"פ שהגדול צריך להוריד עצמו ולבטל עצמו קצת מגדולתו כדי שיוכל הקטן לקבל אע"פ אין נחשב זה הגרעון וההפסד של הגדול שצריך לבטל אורו לפי שעה, כנגד התיקון שנעשה בהקטן שהוא מתקנו ומגדילו. כי ביטול וקטנות הגדול הוא רק לפי שעה ואח"כ חוזר למעלתו, והוא מתקן ומגדיל את הקטן לגמרי כנ"ל :

וי"ש חילוקים בענין קטנות והכנעת הגדול אצל הקטן כדי לקבל אורו כנ"ל. כי הכל לפי הענין, לפעמים הוא בתנועה בעלמא ולפעמים צריך לילך ולנסוע אליו, והכל לפי הענין. כמו נר שכבה כשיש בו קצת אור עדיין יכולין להדליקו רק ע"י מה שמקרבין אותו קצת לנר הדולק דהינו שאוחזין אותו למטה אצל נר הדולק כידוע בחוש. וזה מחמת שיש בו עדיין קצת אור, אבל כשאין בו שום אור אין יכולין להדליקו מרחוק כ"א כשמקרבין אותו ממש להאור או להיפך וכו' :

ל"א [א] (תהלים מו) **לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ**. כי באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר ברא הש"י את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד, **מה רבו מעשי ה' [א]**. ואפי' בזה העולם לבד עצמו נפלאות ה', אשר ברא דוממים וצומחים וכו', ומי יוכל לשער גדולת ה' שיש בכריות של זה העולם, מכ"ש שאר העולמות. והכל כאשר לכל [א] לא נברא אלא בשביל ישראל [א]. וישראל בעצמן עיקר בריאתן בשביל בחי' שבת שהוא התכלית. כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ [א], שהוא בחי' עולם הנשמות [א] שהוא עולם שכולו שבת [א] ושם ישיגו את הש"י כראוי בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, כי אז יהי' נעשה אחדות גמור, וכ"א יהי' מראה באצבעו זה ה' קיינו לו [א] כמאמר רז"ל (תענית לא) וזהו התכלית שבשביל זה ברא הש"י את כל הבריאה כולה. וע"כ יש בוודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחי' התכלית, כי בכל דבר ודבר, יש בו התחלה וסוף, דהיינו ההתחלה ממקום שנשתלשל בהשתלשלות עד שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחי' התכלית והסוף שבשביל

תורה אור
תהלים ז' (יד) ממתים ירך
יקום מקמים מחלד חלקם
בתיים וצפונך תמלא
בטנם ישבעו בנים והניחו
יתרם לעולליהם: (טו) אני
בצדק אמתה פניך אשבעה
בהקנין תמונתך:
תורה לח
במדבר בהעלותך יב (ג)
והאיש משה עניו מאד מכל
האדם אשר על פני
הארץ:מכל
תורה לט
תהלים מו (ט) לכו חזו
מפעלות ידך אשר שם
שמות בארץ:
תהלים קד (כד) מה רבו
מעשיך יקום כלם בהכמה
עשית מלאה הארץ קננתך:
ישעיה כה (ט) ואמר ביום
הוא תנה אלתינו זה קיינו
לו וישענו זה ידך קיינו
לו נגילה ונשמחה בישועתו:

¹ **הקדמת זוהר דף א: זוהר תרומה קלו.** [ועיין שער מאמרי רשב"י על הקדמת זוהר הנ"ל. ובראשית הכמה שער הקדושה פ"ב הובא בשל"ה הקדוש מסכת חולין פ' תורה אור ס"ק ג' ועיין תולעת יעקב ביאור התפילות לרבי מאיר בן גבאי שגרמו בא-ב של תפילות יוצר של שבת א-ל ארון על כל המעשים. ועיין ישר דברי אמת אות מט] (ללא על עולם התמיה נאמר אלל על עולם הנשמות כלא גוף ועיין בככות נז' שבת אהל משקיס לעוה"צ וקלאמר שם הכן יאידע שהכוונה לעולם התמיה ולא עולם הנשמות ואפי"ה הא קלאמר בשקיס הכוונה ששבת של עוה"ז לבניו כמו א' כס' בעוה"ז דהיינו שאין יחם כלל. וכ"ש עולם הנשמות. והיינו קלאמר רכינו הכל בחי' שבת)
² עיין לעיל תורה מט אות ו' ותורה נט אות ג' ושם גרשם
³ ישעיהו כה ט'

⁴ ספורנו שמות כג כו

⁵ מתורכי - וקיימים

⁶ מתורצי - תמונתך

⁷ מתורצי - מאד

⁸ עיין ילקוט שמעוני ויקרא פרק כו רמז תרעה. גם עיין לק"ה נחלות א' ב' שעי' הירושה לבנים צדיקים נעשים לבושין לאביהם. ועיין עירובין נד. שטוב לעשות צדקה ומצוות בממנו מלהשאיר ירושה לבניו.

⁹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

¹⁰ עיין זוהר ויחי דף רלט.

¹¹ שם הגרסא גבורתו ועיין בסוף ויתן לך שאומרים במוצאי שבת ועיין עץ יוסף על עין יעקב במגילה שם כגרסת רבינו גדולתו ועיין לעיל תורה ע' והגרשם שם

¹² עץ שלא נאחו בו האש מכתשים אותו. וזהו שלח דף קסח. אע"א דלא סליק נהריה יבטשון ביה ואנהיר, גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ויסלק נהרו דנשמתא

¹³ גם בדפוס"ר מגדולתו. ומתורצי - מגדולתו (בקרן הורוביץ החדש תוקן)

¹⁴ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן עו

¹⁵ לשה"כ בתהלים קד כד

¹⁶ לשה"כ בקהלת ט' ב'

¹⁷ עיין ברכות לב: ד"ה ותאמר ציון עובני

¹⁸ לשון תפלת מעריב של שבת

¹⁹ ציון מ"מ זה נדפס בתולדו בעמוד הבא ובתשכ"ט מחקו שם וציינו כאן

מאמר לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בתורה זו מבאר רבנו שכדי להעלות את אנשיו ממוחין דקטנות למוחין דגדלות (דהיינו מבהמה לאדם, מהדואג לעצמו והסובב אותו, להיות דואג לכולם, מלב מלא ישות, ללב שפל וענו, מכועס לשמח, משונא את השונה ממנו, לאוהב את כולם, מעצב על מצבו לשמח ומודה על כל מאורעותיו) דהיינו להעלות את אנשיו משכל של קטן לשכל של איש, אזי לפעמים הצדיק הולך ונוסע אליהם לומר תורה במקומם, כדי שיצטמצם אורו הגדול ויוכלו לקבלו, אבל העיקר שהם יהיה ליבם פורח לשמוע ממנו תורה והוראה, ורגליהם רודפות לקבל ממנו עצה.

ליקוטי הלכות

או"ח שבת ו' כא מה שמבאר (בסימן לח בליקוטי תנינא) שלפעמים הצדיק הולך ונוסע להתלמידים להאיר בהם, ולפעמים התלמידים באים אצלו, ומבאר שם, שהיה הצדיק נוסע לתלמידים הוא מחמת גדלת הצדיק שאורו גדול מאד, עד שאי אפשר להתלמידים לקבל ממנו במקומו רבוי אור וכו', על-כן מברך הצדיק להוריד ולהכניע עצמו לילך אליו כדי שיתמעט האור כדי שיוכל התלמיד לקבלו וכו', עין שם כל זה היטב. ומבאר שם בסוף, שבענין זה יש חלוקים רבים עין שם. ומוכן מזה, שכמו שיש חלוקים בענין זה – מצד גדלת הרב שהוא גדול מאד בהכרח שילך הוא ויוריד עצמו להתלמיד וכו', כמו-כן יש חלוקים רבים – מצד קטנות המקבילים, שלפעמים מחמת שהתלמידים המקבילים קטנים במעלתם מאד, על-כן אי אפשר שיעלו אל הרב לקבל אורו הגדול במקומו, על-כן מברך הרב להוריד את עצמו אליהם למקום בכמה תחבולות כדי שיוכל להחיותם להאיר בהם במקומם, עין שם, והבן. וזהו החלוק הנ"ל שבין גר שבת לגר חנכה, כי גר חנכה מרדיקין בחל, שאז אין עליה ואין העולם בקטנות גדול רק על-ידי תקף הנסים שהיה אז, תקנו תקון הזה שנוכל להמשיך אור הצדיק למטה למטה, שהיה בחינת מזה שהצדיק נוסע והולך להעולם, דהיינו שהוא מכניע את עצמו ומוריד את עצמו באופן שיוכל להאיר בהם במקומם, אבל בשבת אז היא עלית כל העולמות פדוע, אז יכולים לעלות מחמת קדשת שבת ולקבל אור הצדיק במקומו וכו"ל. ... כי על-ידי שהצדיק הוריד את עצמו והאיר בנו אורו הגדול למטה במקומו שהיה בחינת הדלקת גר חנכה, על-ידי זה יש לנו בח אחר-כך – לעלות אל אור הצדיק לקבל האור במקומו, שהיה בחינת הדלקת גר שבת, שהוא בחינת שהולכין ועולין אל אור הצדיק, כנ"ל. ... וכן מתנהגים הצדיקים האמתיים עמנו, שבשרואים חלישות העולם לקבל אורם הגדול, אזי מקטינים עצמם בכמה הקטנות ובכמה בחינות, ונוסעים והולכים להעולם כדי להחיותם ולעוררם, ואחר-כך יש בח בהעולם לילך ולנסע אליהם לקבל אורם במקומם. וזהו בחינת (בראשית מו, ד): "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עולה", שבתחלה מוריד את עצמו השם יתברך לישראל, כנ"ל, ואחר-כך הוא מעלה אותם על-ידי זה בעליה אחר עליה, בבחינת "אעלה גם עלה". ... וזה צריך כל אדם לידע, שכל הרמזים והמחשבות של תשובה שבאים עליו בכל יום, כל זה נמשך מאור השם יתברך והצדיקים האמתיים שמורידין את עצמם אליו, להאיר בו במקומו, ואם יתעורר איזה התעוררות יוכל אחר-כך לעלות אל אור הצדיק למקומו, בבחינת "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה", שהיה נהג בכל אדם ובכל זמן, והבן היטב.

ח"מ מתנה ג' יב פרה משהרת טמאים ומטמאה טהורים זה בחי' הצדיק שמבטל תורה כדי לקרב רחוקים בחי' ירידה וטומאה לפי ערך קדושתו.

שיחות

אין

הקדמה

בתורה זו מדבר רבנו כיצד מרחמם ינהגם באופן שיוכלו לקבל את אור הגדול. ועיקר הנושא הוא כיצד להתנהג לפני הלימוד ולא בשעת הלימוד. שזה כבר דיבר בתורות אחרות עיין לקמן תורה מז תנינא העולם אומרים הרוצה את הרב יבוא אליו. והביאור כי בזה נבחן רצונו ללמוד ולהבין, ובתלמיד בודאי שצריך שיהיה לבו נכסף לשמוע וללמוד כמבאר בתורה צא שלב התלמיד הוא בחי' מגדל פורח באויר לשמוע ולקבל דברי רבו בדרך כלל התלמיד הולך אל הרב ללמוד ממנו ע"ז מכניע עצמו ונעשה לו כלי לקבל. ויש לפעמים שהרב כל כך גדול שאם התלמיד יבוא אליו, לא יצליח הרב לצמצם חכמתו למדרגת התלמיד, לכן צריך שהרב ירד ויבוא אל התלמיד למקומו של התלמיד. ועיין תענית ז.ז. רבי חנינא בר פפא רמי כתיב "לקראת צמא התיו מים" וכתיב "הוי כל צמא לכו למים" ולפי רבנו כאן אפשר לתרץ שלפעמים לקראת תלמיד הצמא למימי התורה הצדיק יורד אליו בבחי' התיו מים, ולפעמים להפך כל צמא לכו למים דהיינו התלמיד הצמא לתורה הולך לרבו ללמוד.

^א טו ער כה כסלו תשפ"ב ירושלים

^ב הגמרא שם מתרצת באופן אחר לחלק בין תלמיד הגון ללא הגון אבל לפי רבנו נראה שאפשר לתרץ כנ"ל.

נמצא מה שהתלמיד נוסע לרבו, זה חלק מהכנת הכלי של התלמיד, דהיינו הכנעה, אבל מה שהרב נוסע אל התלמיד, זה לא שלתלמיד יהיה כלי, אלא זה כדי שהרב יוכל להוריד את תורתו נמוך יותר, ולכן זה שייך רק כשהרב במדרגה מופלגת מאד מהתלמיד, וגם אז רק לפעמים.

נראה שרבנו מדבר על האופן שרב צריך ללמד את תלמידו בבחי' כי מרחמיו ינהגם (ישעיה מט) כי גדר הרחמנות להבדיל מחסד, הוא שהשיקול של הרחמן הוא מה טוב לתלמיד, ואילו לבעל חסד יש תאוה לתת ולהשפיע, שעל כן יש בה גם צד של קליפה כשמשפיע למקום שלא מוליד כבוד שמים וכ"ש למקום שאסור שזה ניאוף (כדמצינו באברהם אבינו שיצא ממנו ישמעאל).

הכלל תמיד שהרב צריך ללמד את תלמידו לפי הכלים של התלמיד לא יותר ולא פחות. וכבר דיבר בזה כ"פ ועיין תורה מזו תנינא שמי לא יכול לומר תורה באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו אסור לו לומר תורה. וזה גם יסוד התורה הזו, אבל כאן אין הכוונה כיצד לומר תורה, אלא להנהיגה שלפני אמירת התורה. שבדרך כלל התלמיד צריך לבא אל הרב, ולפעמים להפך. והכל כדי שהתלמיד יוכל לקבל, לפעמים נוסע אליו ולפעמים יורד אליו רק בתנועה בעלמא שמתייחס אליו חזקו, ולפעמים מאיר לו פנים, ולפעמים להפך מבזה אותו. ותכלית היא להעלותו ממוחין דקטנות למוחין דגדלות.

בעניין הלימוד בעצמו

רב שלא מפסיק מלימודו בשעה שמלמד את התלמיד לכאורה זה בחי' תוהו, בחי' עגולים הפך הישור. כי זה החילוק בין התוהו לתיקון ובין טבע והשגחה, שבתוהו אין חיבור בין המשפיע והמקבל על כן ההשפעה היא רק כדי ההכרח כמו רב שלומד לעצמו והתלמיד שומע וממה שמבין יש לו טפה חיות, כך גם בזמן הסתרה שמניחים את האדם על הנהגת הטבע ההשפעה לא מכוונת אליו אלא בכלליות לעולם לפי חק הטבע, אבל בהשגחה אזי השפע מכוון אליו לפי הכלים שלו. דהיינו עולם התיקון שהתחיל באברהם אבינו שכליותיו למדוהו תורה, הכליות דייקא ששם העצה לפי מדרגתו, ובעיקר במתן תורה שהקב"ה ירד מגבהי מרומים להר סיני הנמוך ודיבר עמו דבורים מגושמים השייכים רק לבעלי יצר הרע כמונו עשר דברות שביניהם לא תרצח לא תגנוב לא תנאף. וכיו"ב.

אעפ"כ יש בזה יצה"ר גדול, וכמו שכתב בעל ההפלאה בהקדמתו למקנה על קדושינ¹ שהרב בשעה שמלמד לא יחשוב תועלת עצמו אלא תועלת התלמיד ובוזה ביאר כוונת הגמ' במו"ק יז"ו אם הרב דומה למלאך ה' תורה יבקשו מפיהו, וקשה הרי אדם גבוה ממלאך, ותרץ שמלאכים נקראים עומדים, כמ"ש (זכריה ג' ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. ורק רב שמוכן לעמוד מהשגותיו הגבוהות, ולרדת ללמד את התלמיד לפי מדרגתו, תורה יבקשו מפיהו. וכן בזרע קודש² לרבי נפתלי מרופשיץ עה"פ "בא אל פרעה למען תספר כי

¹ המקנה מסכת קידושין הקדמה אות מג – וכמו כן מצוה על הרב להשפיע לתלמידיו כל עצם פנימיות חכמתו בפנים המסבירות ולא ימנע דבר מתלמידיו וכמו שאמרו חז"ל כל המונע הלכה מפי התלמיד וכו' וכמו שמצינו בקבלת התורה פנים בפנים דיבר ה' עמכם פירוש הרצון ברצון כי הרצון נקרא פנים. כדכתיב ישא ה' פניו אליך ומניעת רצון נקרא סתירת פנים כדכתיב והסתרתני פני מהם וכתוב ושבנו אחר וכן נוזרו אחר. וכבר כתבנו בזה בפתיחה דמסכת כתובות לפרש בזה מה שאמר ר' יוסי מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי עיני שם. עוד אמרו חז"ל בחגיגה דף ט"ו אמר ר' יוחנן תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו וכו' נראה הא דדימה אותו למלאך ענינו דכתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה כי האדם נקרא (מלאך) (מהלך) על ידי עסקו בתורה הוא מתעלה בכל יום ממדרגה למדרגה כדכתיב יום ליום יביע אומר וגו' והמלאכים נקראים עומדים שעומדים במדרגה אחת כשעה שנבראו והיינו דכתיב בתהילים סימן קמ"ח יהללו את שם ה' כי הוא ציוה ונבראו ויעמידם לעד ולעולם פירוש שעומדים לעולם בשעת בריאתם ואמר כי צבא השמים יהללו את ה' על אשר ציוה ונבראו לפי שאמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והיינו מפני שהוא עלול לחטוא מה שאין כן במלאכים שהם עומדים במעלתם כתחילת בריאתם יאות להם להלל לה' על בריאתם וכוונת ר' יוחנן שהרב בשעה שמלמד לתלמידיו ישים כל מגמת פניו לעלות את תלמידיו ולהסבירם בפנים יפות ולא יחשוב באותה שעה תועלת עליות עצמו כי חשבו עליות עצמו הוא מניעת עליות תלמידיו וצריך להיות באותה שעה כמלאך הנקרא עומד ולא יחשוב הרב כי בזה יתמעט חכמתו על זה נאמר בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר כפירש"י בפרשת בהעלותך ושמתי עליהם למה משה דומה באותה שעה לנר שמונח על גבי מגורה והכל מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום:

² מועד קטן דף יז. אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ב' ז) "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא" אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו.

³ זרע קודש פרשת בא – ולכן אמר השי"ת למשה הגם שאני יודע שאין רצונך לכנוס בבית טמא ולדבר עם הטמא, עם כל זה אני אומר לך, בא אל פרעה, כביכול כאדם שאומר לחבירו בא עמי, וזהו שנאמר כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, נמצא כי אני כביכול שוכן שם, ומכביד את לבם: והענין הוא על דרך שפירש בספר אור החיים על פסוק (במדבר כג, ה) וישם ה' דבר בפי בלעם, שנתן מסך מבדיל בין פיו הטמא לדברי קדושה שרצה השי"ת שידבר יעו"ש, על דרך זה היה כאן, והמסך הזה הוא משם אלהים שיש בו ק"ך צירופים גימטריא מס'ך, וכ"ז הוא מפני חיבתן של ישראל ירד כביכול למקום נמוך כזה כמו שמובא במדרש הנ"ל, ועל דרך זה (פירשתי) הכתוב (ויקרא טו, טז) השוכן אתם בתוך טומאתם, והיה די שיאמר השוכן אתם בטומאתם. רק הפירוש שהיה כביכול בתוך ובאמצע הטומאה, ויש להבין זה על פי משל, למדן וחריף גדול שלומד עם תינוק קטן, שצריך לירד משכלו ולצמצם שכלו מאוד לטובת הקטן, כן על דרך זה עשה השי"ת לטובתינו,

התעללתי" מבאר שכדי לספר עם התלמיד, צריך להקטין עצמו כעולל ויונק עי"ש. אבל ראיתי/ו בשם הגר"א שאמר שהתלמיד חכם צריך למלא עצמו ואזי כל הסובבים אותו יקבלו ממה שגולש ממנו. וראיתי שואלים האם כוונתו לחלוק על דברי בעל ההפלאה/ו, אבל עיין היטב בלשון השואל שם שמדובר על יראת שמים ולא על לימוד תורה. עכ"פ באמת רואים שיש רבנים שהיו ראשי ישיבה ודייקא עי"ז נעשו חריפים יותר כמבואר בגמ'//ו ומאידך היו רבנים שלמדו לבד או עם חברותא ולא עסקו כלל בלימוד לתלמידים כגון הגר"א והחזו"א וסברו שדייקא כך יזכו למעלות גדולות יותר.

אעפ"כ יש צדיק שמדבר בעיקר אל הנשמה של התלמיד/ו ולא יורד לבאר לו ממש לפי מדרגתו, אבל התלמיד צריך לבדו למצא עצמו בתורה של רבו. כי צדיק אמיתי תורתו שייכת לכולם ונאמרת באופן שכל אחד יכול למצא את השייך לו בתורה, עד שרבנו אמר שמי שאומר שתורתו גבוהה מדאי הוא אפיקורס (שיש"ק א רלז//ו) ונראה כוונתו כיון שתולה הפגם ברבו שאומר תורה באופן שהתלמיד שומע למעלה ממדרגתו, שעל זה אמר רבנו שהוא בחי' ניאוף (תורה קלד//ו) ולרב כזה אסור לומר תורה (תורה מז תנינא//ו).¹

מוחיץ דקטנות ודגדלות

מוחיץ דקטנות ודגדלות יש לאדם בכל יום ברצוא ושוב דהיינו שלעתים הכל חשוך ולא מצליח להבין דבר מתוך דבר ולתת עצה לנפשו ולפעמים מרגיש שהמוחיץ זכים יותר ומצליח להתרכז באיזה עניין לברר ולבאר אותו היטב, וכל אחד לפי מדרגתו יש זמנים שיותר חושך ויש זמנים שיותר בהיר לו. ויש זמנים שהעצבות שולטת ואזי חשוך לו יותר ולפעמים השמחה שולטת ויותר בהיר לו כל דבר, וכמבואר בתורה ו' לפעמים האדם בבחי' אם אסק שמים ולפעמים האדם בבחי' ואציע שאלו. כי זהו הטבע שהמוחיץ אינם קבועים/ו.²

אבל יש מוחיץ דקטנות שהם מצד מדרגת האדם ובבחי' זו צריך ללמוד תורה ועי"ז להגדיל את המוחיץ ועל זה מדבר רבנו כאן שעיקר האור שמאיר הצדיק לאנשיו זה להעלותם ממוחיץ דקטנות למוחיץ דגדלות.

וזהו שנאמר ולמען תספר באזני בנך ובן בנך, תצמצם שכלך להם ותקח ראייה ממני את אשר התעללתי במצרים, התעללתי פירוש מלשון עולל ויונק וקטנות, שתבין ממה שהקטנתי עצמי כביכול וירדתי לקטנות כזו שאין שיעור וערך, רק לצרכיכם, כן תעשה אתה לצורך בנך ובן בנך:

¹ עיין אהל יעקב להמגיד מדובנא פרשת תוריע (עמ' קלה במהדר' החדשה): "בהיותי בוילנא אצל מורי - הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוילנא ז"ע - שאלתי את פיו לאמר: איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו? השיב לי: 'משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד, ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי גדול בלי הפסק, בעל כרחם כאשר הכלי גדול נתמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה, אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלאה, כל שכן שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה" וכו', עי"ש.

² בגליון אספקלריא פולמוס 69 שאל אם יש סתירה בין הגר"א לבעל ההפלאה - ונראה פשוט שאין סתירה כי כל שאלתו של המגיד מדובנא את הגר"א היה לעניין יראתו ולא לעניין לימוד תורה, כלומר שהיראה של הרב משפיעה על כל סביבותיו, וממילא אינו צריך לדבר מוסר אלא רק לשמש דוגמא. אבל בלימוד תלמידים בוודאי צריך ללמד לפי מדרגתם ובה לא מדובר שם. ואמנם ראיתי שהמגיד מדובנא ביאר בדברי הגר"א הנ"ל את הגמ' בברכות לג: אטו יראה מלתא זוטרתא היא, והשיבו אין לגבי משה. ועל פי הנ"ל ביאר שהכוונה שמי שנמצא סמוך למשה אזי יראתו של משה משפיעה עליו ואזי גם אצלו יראה היא מלתא זוטרתא.

³ נדה יד: אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי אימא לך? א"ל כדברי רבי אימא לי, אמר רבי ישמעאל זהו שאומרים עליו דאדם גדול הוא היאך מניחין דברי הרב ושומעין דברי התלמיד? ור' חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדידי שמעתתיה.

⁴ שיחות מוהר"ן אות כו - ודע שלעתיד מזכירין את האדם כל מה שלמד. אף אם שכח (מח). גם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעולם הבא יבינו (מט). כי עקר התורה היא להנשמות, שבעולם הבא יהיו הנשמות בקיאים ומשיגים היטב את התורה שלמד ושמע האדם בעולם הזה. אשרי המבלה ימיו בתורה ועבודה הרבה:

⁵ שישי"ק ח"א רלז - ששמעתי מאב"י, שפעם אחת נתקברו אנשים חדשים אליו וזכרונו-לברכה, והיה אומר לפניהם תורה גבוהה כדרכו וזכרונו-לברכה, אחר-כך ספרו לפניו על אלו האנשים שאומרים שאינם מבינים תורתו, כי מאי נפקא מינה להם בתורתו הגבוהה. כי הם צריכים תורה פשוטה ודברי מיסר פשוטים כפי מדרגתם הפשוטה והנמוכה, וקרה לו זכרונו-לברכה עליהם, ואמר אז: "מי שאומר שאינו יכול למצא עצמו בדברי תורתו, הוא אפיקורוס" כי באמת תורתו היא כללית גדול מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. (כת"י טשרינגערב).

⁶ תורה קלד - עבודה גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל שכן לרבים. כי צריך לזהר מאד, שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל. כי הוא בחינת נאוף, שמשליך טפי השכל באתר דלא אצטרף. ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו כלום. ולפעמים נקרא נאוף ממש, שמוליד ומוציא פסול ופגום, הינו שהמקבל עושה על ידי זה דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. ועל כן על ידי שאומר תורה, יוכל חס ושלום, להתגבר עליו היצר בתאות נאוף. ועל כן צריך לזהר מאד בשאומר תורה ברבים, שדבריו יתחלקו שלא ישמע כל אחד כי אם מה שצריך לו, לא יותר.

⁷ תורה מז תנינא - סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשכל פלסל דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעים כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד. וכמוכא על פסוק וישמע יתרו: והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע וכו' (זהר יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה....

⁸ אין המוחיץ קבועין תמיד כמבואר בתורה ה תנינא אות טו דף י: טור ב ד"ה וכשנתקן

כאמור בכלליות אולי אפ"ל שתורה זו היא עצות להדרכת הרב והתלמיד לפני הלימוד, כיצד לכוון את נקודת המפגש המתאימה ליחס ביניהם שיהיה באופן הטוב ביותר שהתלמיד יוכל לקבל ולהבין את דברי רבו. אבל מה וכיצד ללמד לא מדבר כאן רבנו אלא בכמה תיבות שהעיקר להעלות את התלמיד ממוחין דקטנות למוחין דגדלות. ובוזה צריך להרחיב להבין מהות הקטן וההבדל בין קטן לגדול

מצד טבע האדם נכנסת בו הנשמה כשגדלו בו שתי שערות אחרי גיל יג לבן ויב לבת, (ואע"פ שבת מקדימה לגדול היא גם מקדימה להשלים דעתה עד גבול מסוים, ונשארת בבחי' דעת קלה, ואילו האיש בכוחו לזכות להרבה יותר דעת) כבר מצוה נכנסת הנשמה היא השכל דהיינו חסדים, אבל עד אז שולטת בו נפש הבהמית, ונפש שכלית נמוכה/י¹⁷, בחי' גבורות, על כן הדמיון שולט במוחו ולא השכל, ועל כן הוא כבהמה שגם לה יש מדמה/י¹⁸ וכל מהותה הקיום העצמי, לכן קטן קונה ואינו מקנה (סוכה מו:). כנ"ל שאין לו חסדים, ועל כן אין לו מדת הנתינה, אלא רק לקיחה כבהמה, ואז שולט בו היצירה שזה מהותו שרק לוקח ולא נותן. ולכן לא שייך אצלו אהבה אמיתית דהיינו מדת הנתינה אלא רק אהבת עצמו, ונראה שמוזה הטעם קטן אינו מוליד כי אין לו חסדים ביסוד דהיינו כח השפעה. (עיי' בזה תורה נג)

הכי נמי מחילה אינה מועילה בקטן, דהיינו הוא אינו יכול למחול (בבא מציעא כב:). ופירש רש"י שהטעם הוא מפני שאינו יכול להפקיר.

בתורה ד' מבואר שמוחין דגדלות הן כשיש בכוחו לתפוס אחדות בין הפכים ומקיים באלקים אהלל ובה' אהלל. לכן קטן גם לא שייך במדת הרחמנות שהיא בחי' של מיוזג הפכים חסד וגבורה. ובתפיסת הפכים תלוי "ואהבת לרעך כמוך", דהיינו לקיים ואהבת לרעך גם כשנדמה לך שהרע לך. כי מוחין דקטנות לא יכול לתפוס שצד הפוך מהצד שלו אפשר שיהיה גם הוא אמת.

וכל זה אדם צריך לבחון עצמו האם אני באמת גדול כמו שאני מרגיש, האם אני לא פגום בפגם הפוגם בכל התורה כולה דהיינו "ואהבת לרעך כמוך" הכולל את כל התורה כמו שאמר הלל לגוי שרצה להתגייר על רגל אחת "כל דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה ואידך פירושה הוא זיל גמור". האם אני יודע למחול לזולת האם אני לא נוקם ונוטר שזה נובע ממוחין דקטנות שסובר שחברו רע ולא תופס שכל הנהגתו רק בידי ה' לפעמים במקל ולפעמים בטוב.

הכלל שכל זה צריך לקבל מצדיק אמיתי ולחפש צדיק אמיתי שיכול להאיר בי מוחין דגדלות שאזכה לצאת מהדמיונות וכו' וכנ"ל.

עד כאן ההקדמה

*

תורה לח [טז]

לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן כדי ללמדו תורה ולפעמים להיפך/י¹⁹ התלמיד הולך ונוסע לרבו כדי לשמוע ממנו תורה. דהיינו שלפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים

¹⁷ שער הכוונות פסח – יש ה' שלבים בגדלות של האדם, בכלליות עד בר מצוה יש בו מוחין דקטנות-א' מנה"י דתבונה, ואח"כ עד גיל עשרים מוחין דגדלות-א' מחג"ת דתבונה, ומגיל עשרים מקבל מוחין דקטנות-ב' מנה"י דבינה, ואח"כ מקבל מוחין דגדלות-ב' מחג"ת דבינה. והמדרגה הגבוהה ביותר היא כשמקבל מדיקנא דאריך אנפין.

¹⁸ עיין תורה יט בהשמטות וְהוֹצֵרוֹן הוּא בְּכֹחַ הַמְדָּמָה, כִּי גַם בְּהִמָּה יֵשׁ לָהּ זְכָרוֹן, כְּמוֹ שְׁאֵנוּ רֹאִים, שְׁגַם בְּהִמָּה זְכָרָת שְׁבִמְקוֹם זֶה נִשְׁכָּה כְּלָב וְהִיא בּוֹרַחַת מִשָּׁם.

תורה כה בהשמטה לאות א – (שייף לאות א): זְבַחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נְשִׁבְרָה שְׂבִירַת הַדְּמִיוֹן הֵם הַקְּרָפְנוֹת וְכוּ' עֵינֵי שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת סְמִיכָה עַל הַקְּרָפְנוֹת, כִּי הַקְּרָפְנוֹת מְבִיאִין מְבַהְמוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת כֹּחַ הַמְדָּמָה, כִּי הַבְּהִמָּה יֵשׁ לָהּ גַם כֹּחַ הַמְדָּמָה. וְכִשְׂאֵדָם הוֹלֵךְ אַחַר הַמְדָּמָה שְׂבִלָב, דְּהֵינּוּ אַחַר תְּאוֹתָיו, חַס וְשְׁלוֹם, שְׂבִאִין מִכֹּחַ הַמְדָּמָה וְהוּ מַעֲשֵׂה בְּהִמָּה מִמֶּשׁ, כִּי גַם הַבְּהִמָּה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ הַמְדָּמָה. וְעַל כֵּן כִּשְׂאֵדָם חוֹטֵא, חַס וְשְׁלוֹם, וְכָל הַחֲטָאִים בָּאִין עַל יְדֵי כֹחַ הַמְדָּמָה שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַתְּאוֹת, עַל כֵּן הוּא צָרִיף לְהִבְיֵא קְרָפְן מְבַהְמוֹת, וְצָרִיף לְסַמְךָ עֲלָיו, וְלִהְיוֹתוֹת כָּל חֲטָאֵיו עַל הַקְּרָפְן בְּשַׁעַת הַסְּמִיכָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁכִין כָּל הַחֲטָאִים וְכָל כֹּחַ הַמְדָּמָה עַל הַבְּהִמָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מְדָמָה כְּנ"ל. וְאַחַר כֵּן: תְּכַף לְסְמִיכָה שְׂחִיטָה (ג). וְשׂוֹחֲטִין הַבְּהִמָּה לְקָרְפָן, וְעַל יְדֵי זֶה נִכְנַע וְנִשְׁבַּר הַמְדָּמָה:

¹⁹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

¹⁷ ממה שפתח תחילה בלשון כללי קטן וגדול ורק אח"כ מבאר דבריו שהכוונה לרב ותלמיד, נראה שרמזו כאן לאיזה כלל ששייך בזה גם לא ברב ותלמיד. ועיין לעיל בלק"ה שחנוכה היא בחי' קדושה היורדת אלינו. ועיין תורה צא תנינא שם ביארנו שמתן תורה היה בחי' שהגדול יורד אל הקטן עי"ש

גם עיין לק"ה השכמת הבקר ד' יד – וְזֶה בְּחִינַת חֲנֻכָּה וּפְזוּרִים שֶׁהֵם בְּחִינַת מְצוֹת בְּקוֹר חוֹלִים, כִּי הֵם יָמִים קְדוּשִׁים וְטוֹבִים מְאֹד וְאֵף עַל כֵּן הֵם בִּימֵי חוֹל, כִּי אֵינָם אֲסוּרִים בְּמִלְאָכָה וְהֵם בְּבִחִינַת הַנ"ל, בְּבִחִינַת הָאֶרֶת הַשְּׁגוּת אֱלֹקוֹת עַל חוֹלִים בְּיֹתֵר עַל יְדֵי גְדֻלַּת כֹּחַ הַצְּדִיק שֶׁיְכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּלִים וְצִמְצוּמִים נְפֻלָּאִים כְּאֵלֶּה וְכוּ' כְּנ"ל. וְהוּא כְּמוֹ לְמִשְׁלַל בְּשֶׁהָאֵדָם בְּרִיא

ולפעמים התלמידים באים אצלו. וכן נהג רבנו/י¹ שהיו זמנים שהיה נוסע לטפליק אבל רוב הפעמים היה אומר תורה במקומו

ודע שזאת הבחינה היא גדולה, דהיינו כשהגדול נוסע להקטן זאת הבחי' היא גדולה ביותר. צ"ע מדוע היא גדולה יותר, ונראה שכיון שלכאורה היא הפך היסוד שכל השפעה חייבת שיוקדם לה אתערותא דלתתא של התלמיד, ובלא זה התלמיד לא יקבל. לכן צריך שיקול גדול מתי שהרב ילך אל התלמיד ואעפ"כ יתעורר התלמיד להכניע עצמו לפני רבו, ולהכין לבו לשמוע היטב דברי רבו. ועוד שבחי' זו היא דווקא כשהרב גדול מהתלמיד בהפלגה גדולה מאד.

כי זה פשוט שהקטן צריך לבא להגדול דהיינו לבטל עצמו ולרוץ אחר רבו לשמוע ממנו תורה כי הוא צריך לקבל ממנו. אך לפעמים אורו של הגדול הוא גדול מאד מאד עד שא"א להקטן לקבל מן הגדול במקומו מחמת ריבוי האור הגדול מאד. ע"כ-על כן לפעמים/י² מוכרח הגדול להוריד ולהכניע עצמו אצל הקטן ולילך אליו כדי שעי"ז יתמעט ויתגשם האור קצת כדי שיוכל הקטן לקבלו נמצא כשהגדול צריך לילך להקטן זהו מגודל עוצם מעלתו מאד כנ"ל [י/כא]. ובוודאי גם שכשהרב מוריד עצמו לתלמיד בהכרח שהתלמיד עי"ז יקדים אתערותא דלתתא ויכסוף מאד לשמוע את דברי הרב וכמבואר בתורה צא שלב התלמיד בחי' מגדל פורח באויר לשמוע דברי רבו. דבלא זה א"א שיקבל כלל כמבואר שם שיעקר הכנת התלמיד היא ע"י הלב.

ומשה רבינו ע"ה הי' גדול במעלה כ"כ-כל כך עד שאפי' לפני גדולים הי' צריך להקטין עצמו ולהראות הכנעה נגדם כ"ש (במדבר יב) והאיש משה עניו מאד מכל האדם וכו', דהיינו שמשה רבנו היה משפיל עצמו מאד לפני כל האדם, היינו אע"פ שגם הם היו גדולים מאד כגון יהושע ואהרן עכ"ז-עם כל זה היה משרע"ה-משה רבנו עליו השלום במעלה גדולה

בודאי אין המלך בא אל האדם להראות לו פניו, רק כל מי שרוצה לקבל פני המלך ולהתעדין מאור פניו הוא צריך לנקות ולטהר עצמו יפה יפה ולקשט עצמו כראוי ולשקד על דלת המלך ולבקש מאת רואי פני המלך שיקבלו רשות שייכנסו ולעשות כל התחבולות שיהיה לזה עד שיזכה לבא לפני המלך כפי מדרגתו אם לכנס לחצר המלך או לבית או להיכל וכו' כדי שיאיר בו המלך פניו המאירות, אבל כשאחד מאנשי המלך חולה ומטל על ערש דווי, רחמנא לצלן, אזי בשנתעוררין רחמי המלך להחיותו מאור פניו, אזי מוכרח המלך לילך אצלו לביתו להאיר בו פניו ולהחיותו. וזה בחינת שכינה למעלה מראשותיו של חולה וכו"ל. וזה בחינת חנכה ופורים שהם מועדים קדושים שנתנו לנו להחיותנו כיום הזה בימי הגלות המר שנקסת ישראל נקראת חולה, כמו שכתוב בזה הקדוש בבחינת סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני. ומעצם חלינו הכבד אין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניו בשלש פעמי רגלינו לכנס לביתו הקדוש שהוא הבית המקדש לקבל אור הפנים, כי מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו וכו' ואין אנו יכולים וכו'. על כן חמל עלינו בעל הרחמים ברחמיו העצומים והוסיף לנו שני הימים הקדושים האלו, שהם חנכה ופורים שתקנו לנו הצדיקים הגדולים, שהם אנשי כנסת הגדולה, כדי להמשיך לנו אור הפנים לתוף ביתינו בתקף גלותינו שיזכה כל אחד בביתו בחנכה להדליק נר חנכה, שהוא בחינת אור הפנים, בחינת (תהלים קד) להצהיל פנים משמן, שזהו בחינת השגת אלקות כנ"ל. וכן בפורים כל אחד ממשיר על עצמו בחינת קבלת התורה שמקבלין אז בכל שנה בתקף הגלות בבחינת (אסתר ט) קימו וקבלו, ועל כן חנכה ופורים הם בבחינת רגלין, (כי הם בחינת נוי"ה שהם בחינת רגלין, כידוע)

¹ **חיי מוהר"ן אות ככו** - ועוד שלש פעמים בשנה אמר תורה בקביעות. הינו שהיה נוסע לטשערין ולטריאויצע פעם אחת בחורף וישב שם על השלש סעודות ואמר שתי פעמים תורה, הינו בשבת שירה ועוד איזה שבת וגם בקיץ היה נוסע לשם אצל לא אמר תורה רק פעם אחת בטשערין בשבת נחמו: כלל הדבר שאלו ששה פעמים הנ"ל הינו שלש פעמים בביתו ושלש פעמים בדרך, היה אומר תורה בקביעות. וחוצץ מזה לא היה לו שום קביעות לאמירת תורה כי לא היה יושב עמנו על הסעודה שלישית כלל. רק באלו השבתים הנ"ל:

עוד שם אות קכח - אחר שבא מלמברג לא נסע עוד על האוקריינע לומר תורה בדרך מקום מחמת החולאת, ופעם אחת היה מספר בשבת שירה מענין שבימים הקודמין היה נוסע על המדינה בעתים הללו והיה אומר שם תורה נפלאה וכו'. והיה מספר במתגעגע, ואמר שבשעה יושב על העגלה היה ענין מיוחד, ובשעה בא לעיר שנסע לשם ויצאו לקראתו ועשו לו כבוד היה נעשה ענין אחר, בשנכנס אל העיר היה ענין אחר, בשאמר תורה שם היה ענין אחר, אחר כך בשקבל מעות היה ענין אחר. וחשב כיוצא בזה כמה ענינים שבכל פעם היה ענין אחר, והמוכן מדבריו שהיה לו בענין הנסיעה עבודה מיוחדת נפלאה ונוראה מאד בכל בפני עצמו הן בהנסיעה הן בהפבוד וכו' וכו' כנ"ל:

² **כי גם רב גדול ביותר רק לפעמים הולך ויורד אל התלמיד ולא תמיד.** וכמו שנהג רבנו שהיו זמנים קבועים שנסע אבל רוב הזמן היו באים אליו. וגם כשבאו אליו אמר (שיש"ק ב קנד אלי באים בסוסים לא בשמות. דהיינו בטירחה. ואמר שמכל טירחה ופסיעה כדי לבוא אליו נעשה מלאך (חיי מוהר"ן סימן רצא)

³ עיין זוהר ויחי דף רלט.

⁴ **זוהר ויחי רלט.** - תו א"ל"ף זעירא, מתל למלכא כמו לעיר נפוי, דהוה יתיב בכרטיה, וכתרא דמלכותא עליה, אקרי מלך עלאה. בד נחית וא"ל לבי עבדיה למשקטו שזכר מט"ט, מלך זוטא אקרי. כך קודשא בריך הוא, כל זמנא דאיהו לעילא על בלא כאלולת ניהו עס המלכות, מלך עלאה אקרי. בין דנחית מדוריה לתתא, מלך איהו, אבל לאו עלאה כקדמיתא. בגין כך א"ל"ף זעירא כמו שהקדי"ה למנעו לזכר כמשקט עזרו מט"ט.

ועצומה מאד עד שהוכרח להקטין עצמו ולהכניע עצמו נגדם כדי שיוכלו לקבל אורו כנ"ל. וכל שכן בפני קטנים כמבואר בתורה פב תנינא.

וזה בחי' (מגילה לא/ב) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו (כ"ג), דהיינו שבכל מקום שיש גדלות ביותר דהיינו שהרב הוא במעלה גדולה ומפלגת ביותר מהתלמיד שם צריך הרב ענוה וקטנות כדי שיוכלו התלמידים לקבל האור כנ"ל.

והנה כשהקטן בא לפני הגדול כדי לקבל ממנו ואזי הגדול מאיר בו ועיקר הדבר לעשות ממוחזן דקטנות מוחזן דגדלות דהיינו להאיר בהקטן להגדיל דעתו שיתגדל מקטנותו ויהי' נעשה גדול דהיינו שיבא למוחזן דגדלות שזהו בחי' המתקה. מוחזן דגדלות וקטנות מה הכוונה עיין בהקדמה.

ולפעמים כגון שהתלמיד ביטן ושפל, אזי מאיר בו רבו ע"י הארת פנים ונחמות שמאיר לו פניו בפנים שוחקות אנפין נהירין/כ"ד ולפעמים גם פותח במילי דבדיחותא/כ"ה, כי להבין עניין עמוק בלימוד צריך רוחב לב דהיינו שמחה, אבל עצם הלימוד ביראה ורתת כמתן תורה/כ"ו. ולפעמים התלמיד הוא לבו גס, אזי אינו יכול לקבל עי"ז וצריך להטיל בו מורא/כ"ז, ולפעמים זה לא מספיק והוא בבחי' אעא דלא דליק מבטשין לי' עץ שלא נדלק מכים בו שידלק [כ"ח/כ"ט] בבחי' (ב"ר י) אין לך עשב שאין לו מלאך שמכה

כ"ג מגילה לא. – אמר ר' יוחנן כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים בתורה (דברים יז-יח) כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכתוב בתריה עושה משפט יתום ואלמנה שנוי בנביאים (ישעיה נז-טו) כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגו' וכתוב בתריה ואת דכא ושפל רוח משולש בכתובים דכתיב (תהילים סח-ה) סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתוב בתריה אבי יתומים ודין אלמנות. עיין מהרש"א טעם לגרסת הגמ' שלנו ובעיני יעקב "גבורתו", כי המשך הפסוק בדברים הוא "האל הגדול הגבור וכו'". אבל באמת בכתב יד מינכן הגרסא כגרסת רבנו "גדולתו" וכן הנוסח שנוהגים לומר במוצאי שבת ויתן לך.
כ"ד שם הגרסא גבורתו ועיין בסוף ויתן לך שאומרים במוצאי שבת ועיין עץ יוסף על עץ יעקב במגילה שם כגרסת רבינו גדולתו ועיין לעיל תורה ע' והרש"ם שם
כ"ה כענין זה עיין בתורה ז' תנינא שמרחמם ינהגם כך שלדרי מטה מראה מלא כל העולם כבודו ולדרי מעלה מראה מה חמית.

כ"ה עיין ליקוטי הלכות נפילת אפים ד' אות – כי איתא בדרבנן רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות פמה אזהרות גדולות שצריך האדם להגיד את עצמו להיות בשמחה תמיד. ואיתא בדרבנן הקדושים שאי אפשר להיות בשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דיקא, שעושין עצמן כשטות ומשמחין את עצמן במילי דשטותא, כי מחמת שטבע האדם נמשך אחר העצבות מאד, כי כל אדם מלא יסורים ויגונות פידוע לכל אהוד ואהוד. על פן צריכין להכריח את עצמו בכל הכחות להיות בשמחה. ועקר השמחה אי אפשר להיות כי אם על ידי מילי דשטותא, כמו ששמעתי מפיו זכרוננו לברכה שאמר בזה הלשון "טע האט א פנים אז מע קען מער ניט פרייליך זיין נאר מיט נאריש מאכין זיך". וכן דבר עוד מזה פמה פעמים. וזהו הענין מה שהיו נוהגין כל הצדיקים הגדולים המפרסמים שהיו בימינו שעל פי רב היה להם אנשים שהיו כמו בדיחנים, והיו עושים לפנים כל מיני צחוק ושטות במפרסם. והכל בשביל שמחה, כי אין דבר מניק לעבודת ה' כמו העצבות, כמוכא בכל הספרים הקדושים. ומגדל מרירת וצרות הגלות המר הזה בגוף ונפש וממון אי אפשר להיות בשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דיקא כנ"ל. וזה בחינת מילי דבדיחותא שהיו נוהגים התנאים ואמוראים הקדושים קדם הלמוד כדי לבא לשמחה על ידי מילי דבדיחותא שהם מילי דשטותא דיקא. וזהו בחינת מה שכתוב בזהר הקדוש (ויקרא דף מז) שרב המנונא סבא היה מסדר קמי חבריא פרקא דמילי דשטותא, הינו כנ"ל. כי עקר גלות ישראל שהוא גלות השכינה, עקר הגלות הוא מה שהעצבות, שהם הסטרא אחרא והקלפות, מתגברין על ישראל ואינם מניחים אותם לשמח בה ובתורתו הקדושה, כמוכא בזהר בהתורה אמצעותא דעלמא הנ"ל. שזהו עקר גלות השכינה שהוא שמחתן של ישראל. שעקר גלותה כשהעצבות מתגבר עליה, דהיינו על ישראל חס ושלוה, עיין שם:

כ"ו עיין ברכות דף כב. דתניא (דברים ד' ט') "והודעתם לבניך ולבני בניך" וכתוב בתריה "יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב" מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע, מכאן אמרו הזבים והמצרעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים לשנות במשנה וגמרא ובהלכות ובאגדות אבל בעלי קריין אסורים.

כ"ז עיין כתובות דף קג: (רבי לפני פטירתו) אמר להן, לבני גדול אני צריך, נכנס רבן גמליאל אצלו ומסר לו סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותך ברמים זרוק מרה בתלמידים (שתהא אימתך עליהם). איני והא כתיב ואת יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי, לא קשיא הא בצינעא (מטיל אימתו) הא בפרהסיא (מכבד כחל אחד)

כ"ח עץ שלא נאחו בו האש מכתישים אותו. וזהו שלח דף קסח. אעא דלא סליק נהוריה יבטשון ביה ואהור, גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ויולק נהורא דנשמתא

כ"ט וזהו פרשת שלח דף קסח. – וכד אהדרן וכשחוזרים הזכרים מגן עדן העליון, מהדרן בכמה מלי חתתין הם חוזרים עם כמה דברים חדשים כרוי תורה, ואהדרן מלין קמי רב מתיבתא והם חוזרים אותם הדברים לפני ראש הישיבה, יומא דא אהדרן מלין חתתין קמי רב מתיבתא ביום הזה חזרו דברי החידושים לפני ראש הישיבה, על רזין עתיקין על סודות עתיקים שכבר שאל משה רבינו (כמנזל במס' נככות דף ע"ט) מפני מה יש צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו כלומר אם שניהם צדיקים למה נשתנו זה מזה, ופירשו ואמר דכלהו סלקין גו מתקלא דאילנא כי כל הנשמות עולות במאונים של אילן העליון שהוא

אותו ואומר לו גדל, **שצריך להאיר בו ע"י יסורין שצריך לייסרו ולבזותו** (ל) **כדי לבטל אותו שיוכל לקבל**. על פי הטבע הכוונה כגון שרוצה ע"י גפרור להדליק בול עץ, אינו יכול שכיון שהעץ גדול, החום של להבת הגפרור מתפשט בו והעץ לא מתחמם לכדי שידלק, לכן צריך להכות בעץ ולפורר אותו לפרורים, ואזי בחתיכה קטנה יתפס האש, ומכמה חתיכות יעשה מדורה קטנה שהיא תחמם את שארית הבול עץ ותדליק אותו. והזוהר תפס כמשל את העניין הזה, שלפעמים אדם הוא קר ולא מתלהב מדברי רבו, וזה מחמת הגסות שבו, לכן צריך להכות בו, לשבור אותו, ע"י בזיון, כדי שירגיש פרורים, ויבין וירגיש את חסרונו, עד שירצה לקבל את עצות רבו.

ודע כי אע"פ שהגדול צריך להוריד עצמו ולבטל עצמו קצת מגדולתו (ל) **כדי שיוכל הקטן לקבל אעפ"כ אין נחשב זה הגרעון וההפסד של הגדול שצריך לבטל אורו לפי שעה, כנגד התיקון שנעשה בהקטן שהוא מתקן ומגדילו. כי ביטול וקטנות הגדול הוא רק לפי שעה ואח"כ חוזר למעלתו, והוא מתקן ומגדיל את הקטן לגמרי כנ"ל ועוד שהקב"ה צוה ללמוד על מנת ללמד ולעשות, ובידו ית' ההצלחה שלנו, וגם כשנדמה שאנו מפסידים ע"י הלמוד לאחרים בוודאי כיון שזה רצון ה', ע"י נצליח יותר גם בלימוד העצמי/לכ"ו;**

התפארת, **עד לא ייתן לעלמא** טרם שיבואו לעולם הזה, ושם נגזר אם זה האדם יהיה עשיר או עני, גבור או חלש, **וכפום סקלא דמתקלא**, **הכי אית לון כהאי עלמא** וכפי משקל המאזנים כלומר כפי שנגזר עליהם למעלה, כך יש להם בעולם הזה, כי אם גלוי לפני הקב"ה שאם יהיה זה האדם עשירות ונחת בזה העולם, ילך אחר תאות לבבו ויהטא, אז מייסרים אותו בזה העולם, ועל ידי היסורים יודוך, ויזכה להיות צדיק כראוי לו, לכן הוא צדיק ורע לו. וממשיך ואמר רב **מתיבתא נחית וגלי ממה דשמע לעילא** ראש הישיבה ירד משיבה של מעלה וגיילה ממה שמע למעלה, אבל **מלה תדא גלי ולא יתיר** רק דבר אחד גילה ולא יותר, והוא **אע"פ דלא סליק נהוריה** העץ שאינו מעלה אורו כשהדליקו אותו, **בטשון ביה ואנהיר** מכתשים אותו עד שיאיר, כך **גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא** הגוף שאור הנשמה אינו עולה בו, כלומר גוף אדם צדיק שאינו מתנהג כראוי לקדושת נשמתו, כדי שתאיר בו נשמתו כפי גדול ערכה, אז **בטשון ביה ויסלק נהירו דנשמתא** כותשים אותו ביסורים עד שיעלה בו אור הנשמה, כלומר עד שיהא נכנע ויודוך ותאיר בו נשמתו כראוי לו, **ויתאחדון דא בנדא לאנהרא** ויתאחדו הגוף והנשמה כדי שיאירו שניהם יחד, ואז האדם מטהר מחשבותיו ואוחז בכח נשמתו ומטיב דרכיו ומעשיו, ועל ידי זה מאירה בו נשמתו, וזה הוא הטעם הגם שיש לו נשמה של צדיק, כיון שאינו מתנהג כראוי לערך נשמתו, לכן הוא צדיק ורע לו. **(תרי גוסחי, עין גזכ בלשון חת)** **בגין דאית גופא דנהירו דנשמתא לא נהיר ביה עד דיבטשון ביה** לפי שיש גוף שאור הנשמה אינו עולה ומאיר בו עד שיכתשו אותו ביסורים, כלומר שאינו מתעורר להוציא לפועל כחות נשמתו עד שמביאים עליו יסורים, **כדין נהיר נהירו דנשמתא ואתאחדת בגופא** ואז מאיר אור הנשמה ומתאחדת בגוף, **וגופא אתאחד בה והגוף נאחו בה, גופא כדין סליק נהירו מגו נשמתא** אז הגוף מתחיל להאיר בו אור הנשמה, מיד **מתדר מרומם ומשבח מצלי צלותיה ובעותיה** הוא מהדר ומרומם ומשבח ומתפלל תפלות, **מברך למאריה ומברך לקונו**, כלומר אז הוא מתחיל לעבוד השי"ת בשבח והודאה ובתפלות ובקשות, **הא כדין כלא נהיר** כי אז הכל מאיר הגוף והנשמה. **בגין דאית גופא דלא יכילת נשמתא לאנהרא ביה עד דיבטשון ביה** לפי שיש גוף שאין הנשמה יכולה להאיר בו עד שמכתשים אותו ביסורים, **וכדין נהיר ואתאחד דא בנדא** ואז הנשמה מאירה ומתאחדת בהגוף, כמו שהוא בעצם **אית אע"פ דלא אתאחד בנהורא ולא סליק נהורא ביה עד דיבטשון ביה, וכדין נהיר** כי יש עץ לח שאינו נאחו בהאור ואין האור עולה בו, עד שמכתשים אותו, ואז מאיר. **סטרא אחרא בעי למעבד הכי** הסטרא אחרא רוצה לעשות כך כמו שהקדושה עושה, **ובטש בתיביא** והוא מכתת ומייסר את הרשעים, וכונתו כדי לעוררם שיעשו מצות ומעשים טובים בעודם ברשעם, והוא יקבל שפע על ידי מעשיהם, אבל **וקל מה דבטש** כל מה שמייסר אותם, **כדין** אז מקוים בהם **ונר לשעים דיעף** פ"י נשמת הרשע הנקראת נר נכבית ואינה מאירה, **מחרף ומגדף לכל סטרין** כי כשמתייסר הוא מחרף ומגדף לכל הצדדים, דהיינו למעלה ולמטה, **ולא יכיל לאנהרא כלא** ואין נשמתו יכולה להאיר כלל. **וכדין כתיב** ואז נאמר **פי מה האדם** מה לו לאדם בליעל איש און שהוא הסטרא אחרא, **שביא אחרי המלך** שיבוא אחרי דרכי הקב"ה, **ובעי לאתדמי ליה, ולא יכיל** ורוצה להתדמות אליו, אבל אינו יכול, **ועל דא ועל זה** נאמר יחז"ל **צדיק יבטש ביה** הקב"ה מכתת ומייסר את הצדיק, **וכדין נהיר ואתקף בנהירו** ואז הוא מאיר ומתחזק באור נשמתו, ומלת **ביתן** פירושה **במה דאת אמר** כמו שנאמר **אמן בתן** פ"י אבן שבחונה ומנוסה שהיא חזקה, כך הקב"ה בוחן את הצדיק ומייסר אותו, ועל ידי זה הוא מתחזק עוד יותר. **ל ראיתי** (נחלת צבי קובץ טו אלול תשנ"ו עמ' ער) **שכך היתה הנהגתו של רבי שלמה מרדומסק והעיד על עצמו שלמד מרבו בעל האור לשמים רבי מאיר מאפטא לקלל ולהכות את אנשיו וע"ז היה מאיר את נשמתם ומתקנם. וגם אמר שזה היה מנהגו של אברהם אבינו וזוה נתברך ע"י הקב"ה "ומקללך אאור", דהיינו מי שאתה תקלל יואר באור גדול.**

ועיין ערבי נחל פרשת לך לך שאת הנפש אשר עשו בחרן הפירוש ע"י חרון אף דהיינו כעס לשם שמים של אברהם נעשו הרבה גרים כי הכעס מדת העכו"ם וכשנעשה לשם שמים נתהפך לב הגר לטוב ומתגייר. ע"ש.

^א גם בדפדפן מגדולתו, ומתורו - מגדולותו (בקרן הורוביץ החדש תוקן)

לכ עיין חתם סופר על פרקי אבות הלומד על מנת ללמד וכו'... וזוהו כוונתם, הלומד ע"מ ללמד לא תאמר שיפסיד למודו א"ע, לא כן אלא אדרבא מספיקים בידו גם ללמוד גם ללמד והלומד לכוונה יותר מעולה והיא ע"מ לעשות, אזי ממילא ימשכו שלשתן ללמוד וללמד ולעשות.

גם עיין חת"ס עה"ת דברים ד' ה' - ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה, כי אחכז"ל הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד והלומד ע"מ לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות כי עיקר כל הדברים הוא לכונן בהם לתכליתם וממילא כל המקריים שבין התחלה לתכלית נכללים בו והמשל בזה בעסק התורה שהלמוד שלומד לעצמו איננו מרוצה כלומד לאחרים והלומד לאחרים גם זה אינו העיקר לא המדרש עיקר אלא המעשה לידע דרכי ה' ולעשות כן והנה המכוון בלמודו שידע לאחרים והלומד גם כי מצוה רבה היא מ"מ אינו מצליח בלמודו כאלו ה"י מתכוון להגיע אל תכלית הלומד לאחרים כי אז ה"י ממילא מצליח בלמודו של עצמו יותר מעתה אעפ"י שלכאורה אינו כן כי ע"י למודו לאחרים הסירי החכמה מבלה ימיו בהשגחתו עליהם ומפסיד לעצמו מ"מ כיון שרצון ה' הוא ללמד לאחרים וזה תכלית הלמוד אי"כ עיקר כוונתינו להטיב לאחרים אי"כ מחויב הענין שתהי' תורת עצמינו יותר מוצלחת על ידיכן ואמנם התכלית האחרון הוא לעשות מצוות ה' ולהזוהר מאשר הזהיר ולכן כשתהי' תחלת עסקינו בתורה כדי שנדע מצוותיו לעשות באמת ואמונה שזוה עיקר התכלית אי"כ ממילא ימשוך מזה שנלמד אנחנו ונלמד לאחרים ונגיע לעשותם, וזהו כוונתם הלומד ע"מ ללמד לא תאמר שיפסיד ע"י למודו של עצמו לא כן אלא אדרבא

ולכאורה פשיטא, מה החידוש שבשעה שאני מלמד איני מפסיד הרי מצווה ללמד וגם את כל שאר השעות שבהן אני לומד לעצמי איני מפסיד. ואולי קמ"ל דרך אגב שדווקא כשהרב יורד לשעה וחוזר למעלתו ועל כן אמר רבנו^ז שלא טוב להיות מלמד כי נופל מזה למוחין דקטנות. אבל ראש ישיבה או מגיד שיעור באמת יורד רק לשעה שאומר את השיעור. אבל באמת מצינו גדולי דור שגם להיות ראש ישיבה או מגיד שיעור לא רצו להיות דנחשב אצלם ירידה גדולה מדאי. וכנראה בגלל האחריות על התלמידים שתופס את הראש לבד מעצם השיעור. אבל צ"ע הרי לכאורה לא רק שלא מפסיד אלא מרויח הרבה כחז"ל בתענית ז.ל^י ומתלמידי יותר מכולם ועיין תורה נג שזוכים להא הדעת רק ע"י שמקריבים רחוקים לעבודת ה' ית'.

ויש חילוקים בענין קטנות והכנעת הגדול אצל הקטן כדי לקבל אורו כנ"ל. כי הכל לפי הענין, לפעמים כשהתלמיד בא אליו הוא בתנועה בעלמא כי כל התייחסות של הרב לתלמיד, שהיא קודמת להתעוררות התלמיד לקבל מהרב, נחשבת ירידת הרב אל התלמיד, ולפעמים צריך הרב לילך ולנסוע אליו, בחי' ליה וירד ה' על הר סיני במתן תורה/ל^י.

והכל לפי הענין. כמו נר שכבה מחמת הרוח, אזי כשיש בו קצת אור דהיינו שהפתילה עדיין חמה, אזי עדיין יכולין להדליקו רק ע"י מה שמקרבין אותו קצת לנר הדולק דהיינו שאוחזין אותו למטה אצל נר הדולק כידוע בחוש. וזה מחמת שיש בו עדיין קצת אור דהיינו חום, אבל כשאין בו שום אור דהיינו שהפתילה כבר התקררה אין יכולין להדליקו מרחוק כ"א-כי אם כשמקרבין אותו את הנר שכבה ממש להאור כדי שיתחמם משלהבת האור הדולק עד שידלק או להיפך שמקרבין את האור אליו וכו': המשל הוא שכשהוא עדיין חם אין צורך להצמידים כיון שעוד קודם הוא כבר נדלק, אבל הנמשל לתלמיד ורבו צ"ע, לכאורה מדוע שלא יתקרב הרב ממש לתלמיד גם כשאין צורך בכך. אבל נראה שזו כוונת רבנו לומר, שהרב צריך היטב לדקדק מתי וכמה לירד לתלמיד, כי יותר מדאי יגרום לתלמיד שיהיה לבו גס בו, ופחות מדאי יגרום שהתלמיד לא יבין דבריו.

עד כאן ביאור חברותא לתורה לח תנינא

מספיקין בידו גם ללמוד גם ללמד והלומד לכוונה יותר מעולה ע"מ לעשות אזי ממילא ימשכו שלשתן ללמוד וללמד ולעשות.

^ז חיי מוהר"ן אות תקצא (קמח) אָחַד שָׁאֵל אוֹתוֹ אִם לְהִיּוֹת מְלַמֵּד, הֲשִׁיב לוֹ לֹא (כִּי אָמַר הוּא זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שְׁשֻׁלְשָׁה דְבָרִים אֵינָם חֲשׂוּבִים בְּעֵינָיו שׁוֹחֵט וּמְלַמֵּד וְחֹסֵד בְּעֵיר קְטַנָּה מְחַמֵּת שְׁבִנְקָל לוֹ לְהַכְשִׁיל בְּגֵאוֹת חֵס וְשְׁלוֹם) טוֹב לָךְ יוֹתֵר לְהִיּוֹת סוֹחֵר וּבֵעַל מִשָּׂא וּמִתֵּן, רַק בְּשָׂעָה שְׁתַּלְּךָ בְּשׂוֹק תִּמְאֵס וּתְבַזֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּפִיךָ: חיי מוהר"ן סימן תסה – (כב) אָמַר רְצוֹנוֹ שְׁכַל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יִהְיֶה אָחַד מֵהֶם מְלַמֵּד, וְכַמָּה פְּעָמִים דָּבַר מִזֶּה. גַּם אָמַר שְׁטוֹב לְעֵנִין פְּרִנְסָה לְדוֹר בְּעֵיר גְּדוֹלָה: ...

שיחות מוהר"ן אות רמ – שמעתי מר"א מטעפליק שאמר לו לענין מה שרצון רבנו זכרונו לברכה לא היה שיהיה מלמד כנ"ל. והוא הוכיח לו שטוב יותר להיות מלמד וספר לו בשם הבעל שם טוב זכרונו לברכה, שמספרים בשמו שטוב להיות מלמד (ידוע שהבעש"ט היה מלמד). ענה ואמר רבנו זכרונו לברכה: איני יודע אם הבעל שם טוב זכרונו לברכה אמר כך. ואפלו אם אמר כך, כל צדיק הדור יש לו כח לעשות גדרים ולהנהיג את העולם כפי אותן הדורות. ואני אומר עתה שטוב לעבודת הבורא יתברך שלא להיות מלמד.

עלים לתרופה מכתב קסג – וגם בְּעֵנִין הַמְּלַמְדִים הָלֵא כְּכָר יְדַעְתֶּם שְׁרָצוֹן רַבְּנוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוֹם אָחַד מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְלַמֵּד, ...

תורה לז אות ו' בביאור הגמרא סנהדרין קד עה"פ אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות וביאר רבנו שמלמדי תינוקות פוגמים בהבל התינוקות שאין בו חטא ע"ש.

^ז **תענית דף ז.** אמר רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה כעץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול אף תלמידי חכמים קטנים מחדדים את הגדולים והיינו דאמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולן.

^ז **שמות פרק יט (כ)** וַיֵּרָד יְדוֹד עַל הָרַ סִינַי אֶל רֹאשׁ הַהָר וַיִּקְרָא יְדוֹד לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הַהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה:

^{יז} וזה בחי' שאחרי חטא העגל ציווה לעשות לו דירה בתחתונים וזהו ויחי רלט.